

якої здійснювати перевірку наявності у водія документів, передбачених Правилами дорожнього руху України, звірку номерів складових частин транспортних засобів з реєстраційними документами, а також перевірку водія та транспортного засіб за наявними базами даних.

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.

3. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС : наказ МВС України від 02.07.2015 № 796 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>

4. Про Правила дорожнього руху : постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 41. – Ст. 1852.

5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Миронюк Станіслава Анатоліївна
старший викладач кафедри
цивільного права і процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ ЗАХІД РЕАЛІЗАЦІЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ФУНКЦІЇ

З набуттям чинності нового Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) до превентивних функцій поліції було віднесено функцію поліцейського піклування, яка хоч частково і здійснювалася у практичній діяльності колишньої міліції, однак не набула належного нормативного закріплення на рівні закону [1]. Ця функція є втіленням основного гасла реформування міліції – перетворення її з карального органу в орган, що надає правоохоронні послуги населенню – поліції, тобто є реалізацією обслуговуючої поліцейської діяльності.

Виходячи зі змісту ст. ст. 2, 41 Закону України «Про Національну поліцію» та Резолюції 34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку», поліцейське піклування – це надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2].

Під поняттям «превентивний» Великий тлумачний словник сучасної української мови пропонує розуміти захід, який попереджає що-небудь, запобігає чомусь; профілактичний, упереджувальний [3, с. 104]. В юридичній термінології, яка більше була властива кримінально-правовій науці, поняття

«превенція» вживається як синонім терміна «запобігання злочинності» [4, с. 700]. Отже, як вірно зазначає Є.С. Зеленський, «превентивний захід «поліцейське піклування» щодо неповнолітніх є заходом попередження вчинення адміністративних та кримінальних правопорушень, спрямований на недопущення їх вчинення стосовно неповнолітніх осіб віком до 16 років, а також самими неповнолітніми» [5, с. 117].

Попри те, що статтею 41 Закону поліцейське піклування визначено як превентивний захід, що «може здійснюватися поліцейським», тобто входить до меж його повноважень, вважаємо, що його застосування, на відміну від інших превентивних заходів, є не правом, а обов'язком поліцейського. Такий висновок можна зробити з аналізу статті 18 Закону, яка визначає, що «на поліцейського покладено обов'язки щодо надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я» [1].

Таким чином, поліцейське піклування має встановлюватися до: 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду; 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення; 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі; 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самотійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Залежно від підстав реалізації функції поліцейського піклування та обставин їх виявлення дії поліцейського повинні мати чітко виражений законний характер і спрямовані в першу чергу на надання правової та соціальної допомоги особі. Так, поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування. Як виключення, повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. Разом з цим при наявності в особі зброї чи інших предметів, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу, поліцейський має вилучити їх у особи. При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 КПК. У той же час поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

Поліцейське піклування має наслідком щодо: 1) осіб, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, – передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування; 2) осіб, зазначених у пунктах 2, 3 частини першої цієї статті, – передання відповідному закладу; 3) осіб, зазначених у пункті 4 частини першої цієї статті, – передання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання. Поліцейський зобов'язаний

бов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи, а у випадку виявлення неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду, поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

Хоча законом не встановлено строки застосування заходів поліцейського піклування, однак він має вжити негайних заходів для передачі осіб відповідним установам, батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування в розумні строки, принаймні не більше ніж строки адміністративного затримання особи – 3 години. У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський у підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

Про застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє відповідального поліцейського в підрозділі поліції та складає протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

Протокол підписується поліцейським і особою, стосовно якої здійснювалося поліцейське піклування, крім випадків, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому випадку протокол надається для підписання (і вручається його копія) батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, представнику органу опіки та піклування, або представнику психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу.

У підсумку варто зазначити, що для ефективності та законності застосування такого превентивного заходу як поліцейське піклування доцільно порядок його застосування (алгоритм дій поліцейського) визначити у відповідному положенні, що має бути затверджене наказом МВС, або принаймні в рекомендаціях по його застосуванню.

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

2. Кодекс поведення должностных лиц по поддержанию правопорядка : Резолюция 34/169 Генеральной Ассамблеи ООН от 17 декабря 1979 г. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_282.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

4. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К. : Юрид. думка, 2007. – 992 с.

5. Зеленський Є.С. Поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб: зміст та порядок застосування / Є.С. Зеленський // Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту. – 2015. – Серія ПРАВО. – Вип. 35. – Ч. 1. – Т. 2. – С. 116–119.

Міщанинець Олександр Миколайович
т.в.о. начальника Управління
з обслуговування Львівської,
Івано-Франківської та Закарпатської областей
Департаменту протидії наркозлочинності
Національної поліції України
кандидат юридичних наук

МІСЦЕ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ У СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Особливе місце у протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів відводиться органам та підрозділам Національної поліції України.

Слід зазначити, що основним суб'єктом серед підрозділів органів внутрішніх справ щодо протидії цим злочинам були підрозділи по боротьбі з незаконним обігом наркотиків. Крім того, зазначені функції виконували й підрозділи карного розшуку та спецпідрозділи по боротьбі з організованою злочинністю.

У зв'язку з реформуванням органів внутрішніх справ та створенням Національної поліції України у листопаді 2015 року у складі кримінальної поліції було утворено Департамент протидії наркозлочинності Національної поліції України (далі – ДПН НП України) як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції. Діяльність цього Департаменту було регламентовано Положенням про ДПН НП України, затвердженим наказом Національної поліції України від 17.11.2015 № 95 [1]. У свою чергу, було створено 10 регіональних управлінь ДПН, зокрема: перше управління (з обслуговування Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей); друге управління (з обслуговування Хмельницької, Тернопільської та Чернівецької областей); третє управління (з обслуговування Рівненської, Волинської та Житомирської областей); четверте управління (з обслуговування Вінницької, Черкаської та Кіровоградської областей); п'яте управління (з обслуговування м. Києва, Київської та Чернігівської областей); шосте управління (з обслуговування Харківської, Сумської та Полтавської областей); сьоме управління (з обслуговування Дніпропетровської та Запорізької областей); восьме управління (з обслуговування Одеської, Миколаївської та Херсонської областей); дев'яте управління (з обслуговування Донецької області); десяте управління (з обслуговування Луганської області) [2].

До основних завдань діяльності підрозділів протидії наркозлочинності було віднесено: 1) забезпечення реалізації державної політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів; 2) превенція правопорушень, пов'язаних з обігом наркотичних засобів та психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, зменшення наркозалежності серед населення України.

ДПН НП України як міжрегіональний територіальний орган Національ-